

“โพรงรัง”กับการอยู่รอดของนกเงือก

ในป่าฮาลา-บาลา

สำนักข่าว NSTDA

ป่าฮาลา-บาลา เป็นผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ ตั้งอยู่ในเทือกเขาสันกาลาคีรีซึ่งเป็นพรมแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ลักษณะสังคมพืชเป็นป่าดิบชื้นแบบมลายู มีความชื้นสูง ฝนตกเกือบตลอดทั้งปี ลักษณะเป็นป่ารกทึบ ไม้ยืนต้นมีเรือนยอดชิดกันหนาแน่น ส่วนใหญ่เป็นไม้ตระกูลยาง เช่น ต้นสยาแดง ต้นสยาขาว ต้นยวน เป็นต้น

พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลา-บาลา มีเนื้อที่ 270,725 ไร่ ประกอบด้วยป่า 2 ผืน คือป่าฮาลาและป่าบาลา โดยป่าบาลามีเนื้อที่ประมาณ 105,725 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ อ.แว้ง และ อ.สุคีริน จ.นราธิวาส เป็นป่าที่มีลักษณะเฉพาะ พบบริเวณภาคใต้ตอนล่างของไทยไปจนถึงคาบสมุทรมลายูเท่านั้น พื้นที่ป่าบาลามีความหลากหลายชนิดของพืชและสัตว์ป่าสูง จากการสำรวจพบสัตว์ป่าประมาณ 707 ชนิด อาทิ สมเสร็จ ชะนีมือดำ นกเงือกหัวแรด เป็นต้น

“นกเงือก” เป็นนกขนาดใหญ่ที่ใกล้สูญพันธุ์และได้รับการยกย่องว่าเป็น “ผู้ปลูกป่า” จากพฤติกรรมการกินผลไม้สุกเป็นอาหารมากกว่า 300 ชนิด และนำเมล็ดไปทิ้งกระจายทั่วผืนป่า ทำให้เกิดการปลูกต้นไม้ที่เป็นแหล่งอาหารของสัตว์ป่าต่างๆ นกเงือกจึงเป็นดัชนีชี้วัดความสมบูรณ์ของผืนป่าได้เป็นอย่างดี

นกชนหิน

ทั่วโลกมีนกเงือกจำนวน

54 ชนิด

ประเทศไทยพบนกเงือก

13 ชนิด

โดยเฉพาะในผืนป่าบาลา

พบมากถึง 10 ชนิด

และหลายชนิดเป็นชนิดหายาก เช่น นกเงือกหัวหงอก นกเงือกปากย่น และนกชนหิน ซึ่งสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (IUCN red list)

นกเงือก เป็นสัญลักษณ์แห่ง “รักแท้” ตัวผู้คอยหาอาหารและดูแลปกป้องลูกนกและแม่นกให้ปลอดภัย เมื่อถึงฤดูกาลผสมพันธุ์ นกเงือกจะหาโพรงไม้ตามต้นไม้ใหญ่ เช่น ต้นไม้วงศ์ยาง ซึ่งเป็นโพรงที่เกิดจากการเจาะของนกหัวขวานหรือรอยโพรงที่เกิดจากจากกิ่งไม้หัก ตัวเมียจะขังตัวอยู่ภายใน 4-6 เดือน เพื่อออกไข่เลี้ยงลูก มีช่องเล็กๆ สำหรับให้ตัวผู้ส่งอาหารเท่านั้น เมื่อลูกนกพร้อมออกจากรัง พ่อและแม่นกจะเลี้ยงลูกไปอีกระยะหนึ่ง ฝึกลูกนกให้บินและหาอาหาร เมื่อพร้อมพบเพื่อนใหม่ก็จะปล่อยให้ลูกนกรวมฝูงจับคู่และสร้างครอบครัวใหม่ต่อไป

ในแต่ละปีพบว่าโพรงที่มีสภาพเหมาะสม มีจำนวนไม่เพียงพอต่อประชากรนกเงือก จากการศึกษาพบว่าวิธีที่ได้ผลที่สุดคือ **การซ่อมแซมและปรับปรุงโพรงรังของนกเงือกในธรรมชาติ**

“โครงการซ่อมแซมและปรับปรุงโพรงรัง เพื่อการสร้างโอกาสในการเพิ่มจำนวน ของนกเงือกในพื้นที่ป่าบาลา”

โพรงก่อนซ่อม

โพรงหลังซ่อม

ตั้งแต่ปี 2561 สวทช. ร่วมกับหน่วยปฏิบัติการวิจัยร่วมทางธรรมชาติวิทยาป่าพรุและป่าดิบชื้นฮาลา-บาลา สถานีวิจัยสัตว์ป่าป่าพรุ ป่าฮาลา-บาลา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช และชาวบ้านในชุมชนรอบป่าสำรวจพบโพรงรังที่มีสภาพเหมาะสม 29 โพรง ทำการซ่อมแซมเสร็จเรียบร้อยแล้ว 11 โพรง มีนกเงือกหัวแรด นกเงือกปากดำและนกกก เข้ามาอยู่อาศัย 4 โพรง

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการสำรวจและฟื้นฟูโพรงรังของชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนรอบป่า เป็นการปลูกฝังให้เกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรในป่าบาลา เพิ่มโอกาสในการขยายพันธุ์ของประชากรนกเงือก ทั้งนี้ นักวิจัยและชาวบ้านในชุมชนยังคงมีภารกิจต่อเนื่องอีกมาก ทั้งการเก็บข้อมูลพฤติกรรม การป้อนอาหาร ชนิดของอาหาร ปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆ ในแต่ละฤดูกาล ข้อมูลที่ได้จะนำมาใช้ในการวางแผนอนุรักษ์ทรัพยากรพื้นที่ป่าบาลาให้มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวบนฐานความรู้ และเป็นสถานที่ชมนกเงือกที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย

(ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2563)

